

Handleiding voor de mogelijke jacht in vogelrijke gebieden in de periode van 15 november tot 1 maart

1. Inleiding

In Vlaanderen liggen een aantal waterrijke gebieden waarvoor Vlaanderen een internationale verantwoordelijkheid heeft inzake bepaalde soorten watervogels. Het Vlaamse Gewest wil in die gebieden maatregelen nemen die ervoor zorgen dat die gebieden hun grote waarde voor watervogels kunnen behouden en versterken. Eén van die maatregelen is het beperken van verstoring van trekkende en overwinterende watervogels.

Van de term “vogelrijke gebieden” was voor het eerst formeel sprake in het Jachtopeningsbesluit 2003-2008. Het gaat in essentie om gebieden die een internationale betekenis hebben als overwinteringsgebied of doortrekgebied voor één of meer soorten watervogels. Voor het bepalen van dat internationale belang wordt gebruikgemaakt van het zogenaamde 1 %-criterium. Dat betekent dat gebieden die regelmatig minstens 1 % van de totale biogeografische populatie van één of meer soorten watervogels herbergen, van internationaal belang worden geacht voor die soort of soorten. Het grootste deel van die gebieden werd op basis van dit criterium ook aangeduid als Europees Vogelrichtlijngebied en/of Ramsargebied. Niet alle internationaal belangrijke watervogelgebieden werden integraal als vogelrijk gebied aangeduid. In sommige gevallen gaat het maar om een aantal belangrijke deelgebieden.

In het Jachtopeningsbesluit 2003-2008 was er voor die vogelrijke gebieden een volledig jachtverbod van kracht vanaf 15 november. In artikel 6 van het nieuwe Jachtvoorwaardenbesluit wordt er nu afgestapt van die lineaire maatregel en worden de verstoringbeperkende maatregelen potentieel meer afgestemd op de lokale situatie in de vogelrijke gebieden.

Wildbeheereenheden en jachtrechthouders kunnen, in overleg met natuurverenigingen en overheden die er gebieden in beheer hebben, en met de lokale landbouworganisaties, zelf maatregelen voorstellen om verstoring van belangrijke watervogelpopulaties te vermijden of te beperken. De uitgangspunten zijn dus enerzijds het beperken van verstoring van overwinterende watervogelpopulaties, en anderzijds het vinden van een compromis tussen natuurbehoud, natuurrecreatie, landbouw en jacht in belangrijke vogel- en natuurgebieden. In deze handleiding wordt de nodige basisinformatie opgenomen en worden enkele indicatieve richtlijnen verstrekt voor het nemen van de nodige maatregelen om verstoring van watervogels te vermijden of sterk te beperken.

2. Mogelijke maatregelen in het kader van het vermijden van rustverstoring door jachtactiviteiten in vogelrijke gebieden

Er kunnen in principe drie types maatregelen genomen worden om jachtverstoring binnen een vogelrijk gebied te vermijden of te beperken:

- afspraken over de concentratie van de jachtactiviteit in de tijd;
- afspraken over de concentratie van de jachtactiviteit in de ruimte;
- afspraken over de intensiteit van de jacht.

A. Afspraken over de tijd

Afspraken over de jachttijd houden in dat er, binnen het vogelrijk gebied, gedurende een bepaalde periode niet gejaagd wordt, en dat de jachtactiviteiten dus geconcentreerd worden in andere perioden.

Bij deze optie komt het er vooral opaan om een datum vast te leggen waarop, in het vogelrijke gebied, de jacht opgeschort wordt. Die datum moet in hoofdzaak bepaald worden afhankelijk van het ogenblik waarop belangrijke aantallen overwinterende watervogels beginnen aan te komen, en dus niet alleen tijdens de periode waarin de piekaantallen voorkomen. Vogels moeten bij aankomst in een gebied immers als het ware “leren” of er al dan niet gevaar dreigt en waar zich rustgebieden bevinden. Dat varieert uiteraard van soort tot soort, soms zelfs van jaar tot jaar. Er moet gestreefd worden naar een datum die voor de meeste soorten een redelijke garantie biedt tegen al te grote en langdurende verstoring.

Over het algemeen zal men een vaste, voor vijf jaar aan te houden datum willen afspreken, aangezien dat voor duidelijkheid zorgt. Zo is bv. 15 november – de datum van het vorige Jachtopeningsbesluit – een plausibele richtdatum. Er kan evenwel ook, op basis van waarnemingen, een andere datum afgesproken worden als begindatum voor het opschorten van de jacht.

Als alternatief zouden de partners, in een reële situatie en als er een goede verstandhouding is, kunnen afspreken dat een jachtvrije periode ingaat zodra de eerste betekenisvolle waarnemingen worden gedaan van de te beschermen vogelsoorten. We hebben dan een voorwaardelijke sluitingstijd: zodra de partners vaststellen dat de overwinterende trekvogels aankomen, wordt de jacht in het bewuste vogelrijke gebied opgeschort.

B. Afspraken over de ruimte

Bij deze optie wordt het vogelrijk gebied ingedeeld in verschillende zones. Voor elk van die zones wordt er een specifiek jachtregime vastgelegd. Dit kan variëren van een volledig jachtverbod tot helemaal geen aanvullende jachtbeperkingen.

Het is niet de bedoeling om jachtvrije zones louter te beperken tot alleen de gebieden waar al op een andere basis geen jachtrecht meer wordt uitgeoefend (bv. reservaatpercelen), tenzij die in alle ecologische behoeften van de watervogelpopulaties in het gebied zouden voldoen. Wel kan overwogen worden om afspraken na te streven waarbij bepaalde reservaatpercelen samen met private percelen in één grote cluster gedurende langere tijd jachtvrij worden verklaard, terwijl andere reservaatpercelen samen met andere private percelen in hetzelfde gebied bejaagbaar kunnen worden gesteld. Let wel, deze oplossing kan alleen maar als er een formeel geldige afwijking verkregen wordt van het jachtverbod dat normaal gesproken voor reservaatpercelen geldt (zie art. 35, § 2, van het decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijke milieu).

De afbakening van jachtvrije zones moet in elk geval in de eerste plaats afgestemd worden op de ecologische vereisten van de verschillende soorten watervogels en vergt een goed inzicht in het ruimtegebruik door de vogels. Het is belangrijk dat er rekening wordt gehouden met het aantalsverloop, de periode van aanwezigheid en de habitats die de vogels gebruiken, hetzij als rustplaats, hetzij als foerageergebied. Een deel van die informatie (stand van zaken tot en met 2007) wordt, voor de onderscheiden vogelrijke gebieden, gegeven aan het einde van deze handleiding. Het is evenwel duidelijk dat vooral een goede, lokaal verankerde, actuele kennis over het gebied en de pleisterende watervogels aan de basis zal moeten liggen van de afgebakende rust- en foerageerzones.

De afgebakende rustzones moeten voldoende groot zijn. Ze moeten immers een voldoende groot aantal vogels kunnen herbergen. Hoe groter een gebied, hoe kleiner ook de kans op versturende effecten van buitenaf. Het is moeilijk om algemene richtcijfers te geven voor de

oppervlakte van af te bakenen rustzones. Er moet eerder gedacht worden aan een ordegrootte van honderden ha dan van tientallen ha. Houd er ook rekening mee dat er het best jachtvrije bufferzones (500 meter als richtwaarde) voorzien kunnen worden rond afgebakende slaappleatsen en foerageergebieden. Hoe kleiner een gebied, hoe belangrijker de bufferzones worden om randverstoring te vermijden.

In een aantal gevallen kan blijken dat het vogelrijke gebied vooral rustgebieden omvat en dat de belangrijkste foerageergebieden buiten de begrenzing van het vogelrijke gebied vallen. Niets belet dat het onderling overleg met de andere partners, ook vanuit het principe van “*wise use*”, ertoe leidt dat er vrijwillige afspraken worden gemaakt over die zones buiten de vogelrijke gebieden.

C. Afspraken over de jachtwijze

Ook als bepaalde jachtactiviteiten in een bepaalde zone gedurende een bepaalde tijd in de winterperiode zijn toegestaan, hetzij omdat daar afspraken over gemaakt zijn, zoals beschreven in punt 2.1 en 2.2, hetzij omdat er bijzondere bejaging of bestrijding nodig is, kunnen jagers hun activiteiten op zo'n manier aanpassen dat verstoring van watervogelconcentraties vermeden of beperkt wordt. Een voorbeeld. Er is een hazenjacht gepland op een bepaalde datum in een bepaald gebied. De dag voordien blijkt echter dat er net in dat gebied duizenden ganzen pleisteren. In zo'n geval kun je de geplande jacht het best verschuiven naar een andere datum of verplaatsen naar een ander gebied waar er geen ganzen zitten. Een tweede voorbeeld. Als er in een tijdelijk overstroomd graslandgebied vele duizenden Smienten en andere eendensoorten pleisteren, dan kan het aangewezen zijn om het gebied even met rust te laten tot de overstromingen voorbij zijn.

Wat verstoring betreft maakt het niet of er nu alleen gejaagd wordt op watervogels of op andere soorten zoals Haas en Patrijs. Het is dus belangrijk dat er in rustzones een volledig jachtverbod wordt ingesteld. Uitzonderingen hierop moeten heel zorgvuldig bepaald worden. Er kan overigens in het algemeen gedacht worden aan afspraken over “laag-intensieve jacht”, waarbij er in een uitgestrekt jachtgebied bv. tegelijkertijd maar “twee geweren” actief kunnen zijn. Dergelijke afspraken vereisen natuurlijk discipline, een goede coördinatie en een goede verstandhouding.

Bij het optreden van landbouwschade in vogelrijke gebieden – schade die zou leiden tot bijzondere bejaging – moet er, meer dan in andere zones, eerst zorgvuldig nagegaan worden of er andere, minder versturende maatregelen genomen kunnen worden. Indien er toch een bijzondere bejaging wordt gemeld, moet de impact ervan op de rustfunctie van het gebied zo klein mogelijk worden gehouden (zeer lokaal, beperkte periode).

D. Combinaties

De drie hierboven geschetste types afspraken kunnen ook gecombineerd worden toegepast. In theorie ontstaan er zo acht mogelijke maatregelenpakketten die de partners kunnen afspreken voor één vogelrijk gebied:

	in de tijd	in de ruimte	over de wijze
1. alle types afspraken worden gehanteerd	ja	ja	ja
2. afspraken over jachttijden en zones	ja	ja	nee
3. afspraken over jachttijden en methodes	ja	nee	ja
4. alleen afspraken over jachtvrije tijden	ja	nee	nee
5. afspraken over zones en methodes	nee	ja	ja

6. alleen afspraken over jachtvrije zones	nee	ja	nee
7. alleen afspraken over jachtwijzen	nee	nee	ja
8. geen afspraken over verstoring	nee	nee	nee

De eerste optie is die waarbij gebruikgemaakt wordt van de drie mogelijke afsprakentypes tegelijk. In reële situaties en op voorwaarde dat er een goede verstandhouding is, zal dit dikwijls de meest aangewezen optie zijn om ook daadwerkelijk alle jagers in het gebied in kwestie te kunnen engageren. Niet het hele vogelrijke gebied wordt dan gedurende een periode jachtvrij verklaard, maar wel betekenisvolle delen ervan (bv. reservaten en omliggende buffers, of bepaalde rust- en foerageergebieden met rustbuffers). Die rustperiode kan, althans voor deze zones, vroeger aanvangen dan wat bepaald was in het vorige Jachtopeningsbesluit. Tegelijk worden er, voor de tijden en zones waarbinnen er in de wintermaanden wél gejaagd kan worden, afspraken gemaakt over de omvang en de schaal van de jachtactiviteiten.

De tweede optie behelst een maatregelenpakket waarbij de partners afspraken maken op basis van “tijd” en “plaats”, maar niet over de jachtwijze. Dat zou kunnen betekenen dat er al eens een intensieve jachtpartij plaatsvindt, wat op zijn beurt maakt dat de bufferzones of de gesloten tijden ruimer bemeten zouden moeten zijn dan in de vorige optie.

De derde optie houdt in dat er, voor het hele vogelrijke gebied, een gesloten tijd wordt ingesteld, en dat er ook afspraken gemaakt worden over de jachtwijze en -organisatie.

Doordat er wellicht een meer sobere, laag-intensieve jachtactiviteit wordt afgesproken, zal het eventueel mogelijk zijn om de gesloten periode ietwat te beperken in de tijd.

De vierde optie lijkt het meest aangewezen als men zonder meer een lineaire maatregel wil uitwerken voor het volledige vogelrijk gebied. Meestal komt dat neer op een jachtverbod, per seizoen, vanaf een bepaalde datum (zoals de 15 november die ingesteld was op grond van het Jachtopeningsbesluit 2003-2008 en die ook in het nieuwe Jachtvoorwaardenbesluit geldt, voor zover men voor een gebied geen oplossing vindt).

De vijfde optie komt erop neer dat er weliswaar de hele winter kan worden gejaagd in het vogelrijke gebied, maar dan niet in bepaalde zones of op een intensieve manier. In die zones is de jacht dan het jaar rond gesloten. Het spreekt voor zich dat de afspraken over die zones en wijzen betekenisvol zullen moeten zijn voor er sprake kan zijn van een afdoende voorkoming of vermindering van verstoring.

De zesde optie beperkt zich tot het instellen van zones die het jaar rond zonder meer jachtvrij zijn. Als die zones de noodzakelijke rust- en/of fourageergebieden bevatten en ook de nodige buffers, dan kan dat voldoende zijn.

De zevende optie betreft afspraken die alleen betrekking hebben op jachtwijzen. Deze optie beantwoordt aan het ideaal van de weidelijke, niet-verstorende jacht. Omgekeerd moet men niet te optimistisch zijn over een regeling waarbij bijvoorbeeld “maar” één keer per week of per twee weken gejaagd wordt. Het verhindert meestal de ontwikkeling van echte rustzones. Als vogels geconfronteerd worden met jacht in een gebied, gaan ze dat gebied voor een bepaalde tijd vermijden. Vanuit verstoringsoogpunt is het dus aangewezen om bovendien jachtactiviteiten te concentreren in een beperkte periode, met een hogere frequentie, dan ze te spreiden over een lange periode met een lagere frequentie. Op zich lijkt de zevende optie dan ook niet aangewezen.

De achtste optie strookt niet met het Jachtvoorwaardenbesluit en leidt automatisch tot de vierde optie.

Deze bespreking maakt dus dat alleen de eerste zes opties overblijven als mogelijkheden.

3. Concrete werkwijze voor het opmaken van een voorstel

A. Documentering

In de eerste plaats is het belangrijk om, uitgaande van de gegevens in punt 4, een lijst op te maken van alle watervogelsoorten waarvoor het gebied (internationaal) belangrijk is. Ook aanvullende informatie over die soorten is belangrijk. In welke aantallen overwinteren ze? In welke periode komen die soorten doorgaans voor? Als de vergelijking gemaakt wordt van de verschillende soorten watervogels, wat hun aanwezigheidsperiode betreft, wat zijn dan de uiterste data voor alle soorten samen genomen?

Tegelijk moet er een lijst ter beschikking zijn van alle jachtwildsoorten waarvoor het gebied belangrijk is. Wat is de openingsperiode voor die soorten? Hoe wordt er gejaagd op die soorten (frequentie, al of niet drijfjacht enzovoort)?

Ook cartografisch materiaal is belangrijk. Er is behoefte aan een gedetailleerde kaart van het gebied, met daarop ook de grenzen van het vogelrijke gebied, bij voorkeur ook met informatie over bepaalde beschermingsstatussen, aanwezige biotopen, grondgebruik enzovoort. Daarbij is er ook een kaart nodig waarop de terreinen van de verschillende jachtrechthouders zijn aangeduid. Het is ook nuttig om een goed beeld te hebben van huidige jachtvrije zones zoals natuureservaten, bepaalde privé-eigendommen, havengebieden, enzovoort.

B. Eerste keuzemoment: onderverdeling in zones (opties 1, 2, 5 en 6) of niet (opties 3 en 4)?

Er kunnen diverse redenen zijn om een vogelrijk gebied niet onder te verdelen in verschillende zones met elk hun eigen jachtregime. Het gebied kan te klein zijn of het kan integraal belangrijk zijn als rust- en foerageergebied. Een ander argument kan zijn dat men alle jachtrechthouders in het gebied in gelijke mate beperkingen wil opleggen of dat er onenigheid is onder die jachtrechthouders.

Als men het wél eens geraakt over verschillen in beperkingen tussen de jachtterreinen en als het vogelrijk gebied groot genoeg is, dan kan er wel sprake zijn van een zonering binnen het gebied, met onder meer rust- en foerageergebieden.

C. Tweede keuzemoment, bij niet-onderverdeling in zones (opties 3 en 4): vaste of variabele gesloten tijden?

Als gekozen wordt voor de lineaire maatregel van gesloten tijd voor het volledige vogelrijke gebied, dan is een verdere indeling van het gebied in verschillende zones niet noodzakelijk. In dat geval kan men zich beperken tot het bepalen van de periode waarin al dan niet gejaagd wordt. In aanvang kan ervan uitgegaan worden dat die periode gelijk is aan de periode die aangemerkt is als reserveoptie in het Jachtvoorwaardenbesluit, meer bepaald van 15 november tot en met eind februari.

Maar er kan ook gekozen worden voor kortere of langere gesloten tijden, of voor een verschuifbare gesloten tijd, afhankelijk van de aankomst en het vertrek van de te beschermen watervogels. Dat laatste is alleen maar mogelijk als er (telefoon- en mail-)processen afgesproken worden op grond waarvan vastgesteld wordt dat de jacht gesloten moet worden.

D. Derde keuzemoment, bij niet-onderverdeling in zones: open tijd koppelen aan aanvullende beperkingen (optie 3) of niet (optie 4)?

Als de jachtrechthouders zichzelf aanvullende beperkingen opleggen wat intensiteit van de jachtactiviteit betreft, dan kan het bespreekbaar zijn dat de gesloten tijd in lengte beperkt

wordt, of dat alleen onder die voorwaarden verschuifbaarheid van het tijdstip (zie 3.3) wordt toegestaan.

E. Tweede keuzemoment, maar dan bij een verdeling in zones (opties 1, 2, 5 en 6): vertrekken bij de jachtvrije of de jaagbare zones?

Als geopteerd wordt voor een zonering van het vogelrijke gebied, moeten de rust- en foerageergebieden wel in kaart worden gebracht. Die kunnen verschillen van soort tot soort. Het is belangrijk dat voor alle beschouwde soorten verstoringsvrije rust- en foerageergebieden beschikbaar zijn. Het is bovendien nodig om ook in de nodige bufferzones te voorzien rond afgebakende rust- en foerageergebieden.

Het kan ook handig zijn om in omgekeerde richting te beginnen, namelijk met het afbakenen van de habitats en gebieden die weinig of geen actuele of potentiële waarde hebben voor watervogels, noch als foerageergebied, noch als rustgebied. In het overblijvende gebied worden vervolgens huidige (en potentiële) rustzones en foerageergebieden voor watervogels ingetekend, eventueel met een onderscheid tussen kernzones en niet-kernzones als voldoende gedetailleerde informatie beschikbaar is.

F. Derde keuzemoment bij de verdeling in zones: is het jachtvrij zijn van bepaalde zones de enige maatregel (optie 6)?

Als er voldoende zones afgebakend kunnen worden die de noodzakelijke rust- en foerageergebieden bevatten en ook de nodige buffers, en die voldoende langdurig jachtvrij gesteld kunnen worden, dan kan dat voldoende zijn (optie 6).

Als echter optie 6 niet zomaar mogelijk is, dan zal er gecombineerd moeten worden met algemene sluitingstijden en of met afspraken over jachtmethoden.

G. Vierde keuzemoment bij de verdeling in zones: welke extra afspraken worden er opgenomen (opties 1, 2 of 5)?

Het is mogelijk dat de afbakening van zones gepaard moet gaan met extra afspraken. Dan kan er gekozen worden tussen een combinatie van afspraken over zones + methoden (optie 5), zones + tijden (optie 2) of zones + tijden + methodes (optie 1). De combinatie van zones en tijden kan bv. inhouden dat er bepaalde zones het gehele jaar jachtvrij zijn, andere zones een deel van het jaar jachtvrij, en nog andere zones normaal bejaagbaar zijn. Dat kan dan weer gecombineerd worden met afspraken over de jachtintensiteit per zone.

H. Slotmoment: inventaris van overblijvende knelpunten

Aan het einde van de besprekingen moet er een lijst opgemaakt worden van alle knelpunten die na het overleg tussen de verschillende sectoren overblijven, zowel wat de zonering als de periodieke maatregelen betreft. Als er geen gezamenlijk voorstel voorgelegd kan worden, dan moet elke sector een eigen voorstel op tafel leggen (inclusief de nodige argumentatie voor de voorgestelde maatregelen).

Het formulier dat als bijlage II bij het ministerieel besluit gevoegd is, kan gebruikt worden om een gestructureerd voorstel van afsprakennota in consensus met alle betrokken partijen op te maken.

Het formulier dat als bijlage III bij het ministerieel besluit gevoegd is, kan gebruikt worden om een gestructureerd voorstel op te stellen als er geen consensus bereikt wordt.

4. Aantallen, periode van aanwezigheid en habitatkeuze van de belangrijkste soorten watervogels in vogelrijke gebieden

In deze rubriek wordt een overzicht geboden van de vogelrijke gebieden en van de te beschermen, internationaal relevante soorten die er voorkomen.

IJzer- en Handzamevallei

De IJzer - (en Handzame)vallei is één van de belangrijkste watervogelgebieden in Vlaanderen. Soms worden er tot meer dan 50.000 eenden en ganzen geteld. Belangrijke deelgebieden zijn het Blankaart-natuurreservaat, het waterspaarbekken, de IJzerbroeken en de vallei van de Handzamevaart.

Het afgebakende vogelrijke gebied komt overeen met de grenzen van het Vogelrichtlijngebied en is 5136 ha groot.

Het gebied is van internationaal belang voor Kolgans, Smient, Wintertaling, Pijlstaart en Slobeend. Maar ook andere soorten watervogels komen er in belangrijke aantallen voor zoals Kleine Zwaan, Krakeend, Kievit, Goudplevier, Wulp en Kempphaan. De grootste aantallen watervogels komen er voor in de periode november-februari. Bij overstromingen in de IJzerbroeken kan dat in bepaalde jaren echter ook al het geval zijn tijdens de maanden september en oktober.

Kolgans

- Aantallen: 8.000-12.000 exemplaren
- Periode: 1 november – 31 maart
- Habitat foerageergebieden: vooral graslanden, soms op akkerland (oogstresten)
- Habitat slaappleatsen: grote waterplassen (Blankaartvijver, spaarbekken, overstroomde broeken)

Smient

- Aantallen: 15.000 – 20.000 exemplaren (tot 50.000 in strenge winters)
- Periode: 1 oktober – 15 april
- Habitat foerageergebieden: natte graslanden
- Habitat rustgebieden: grote waterplassen (Blankaartvijver, spaarbekken, overstroomde broeken)

Wintertaling

- Aantallen: 1.000 – 6.000 exemplaren (uitzonderlijk tot 10.000)
- Periode: 1 oktober – 31 maart
- Habitat: foerageergebieden: vooral natte graslanden met veel plassen en sloten, moerassen, ondiep water met slikken, wilgenbroekbossen
- Habitat rustgebieden: vooral open water en aangrenzende moerassen, overstroomde graslanden

Pijlstaart

- Aantallen: 100 – 1.200 exemplaren (uitzonderlijk tot 2.400)
- Periode: 1 oktober – 31 maart
- Habitat foerageergebieden: vooral natte en bij voorkeur overstroomde graslanden
- Habitat rustgebieden: vooral open water, overstroomde graslanden

Slobeend

- Aantallen: 300 – 1.600 exemplaren
- Periode: 1 augustus – 15 april
- Habitat foerageergebieden: vooral natte en bij voorkeur overstroomde graslanden, open water (plassen, brede sloten...)

- Habitat rustgebieden: vooral open water (Blankaartvijver, spaarbekken), overstromde graslanden

Oostkustpolders

De Oostkustpolders strekken zich uit van Oostende tot Knokke (30.500 ha). Het gaat om het belangrijkste overwinteringsgebied voor ganzen in Vlaanderen. De huidige afgebakende vogelrijke gebieden omvatten maar een klein deel van de ganzenpleisterplaatsen. Die gebieden moeten dus de nodige rustzones omvatten voor de volledige ganzenpopulatie aan Oost- en Middenkust. Het gaat om de Zwaanhoek (346 ha), de polders van Vlissegem-Klemskerke (450 ha), de Meetkerkse Moeren (567 ha), de Uitkerkse Polder (1575 ha) en de Polders rond Damme (1785 ha). In het totaal beslaan ze dus ca. 4700 ha terwijl het volledige gebied dat door de ganzen wordt gebruikt ongeveer 30.500 ha omvat.

Niet alleen voor ganzen maar ook voor eenden en steltlopers zijn de Oostkustpolders van zeer groot belang, o.a. voor Smient, Goudplevier en Wulp. Op natte stukken en kleine plassen vind je ook Slobeenden, Wintertalingen enzovoort.

Kleine Rietgans

- Aantallen: 35.000 – 40.000 exemplaren
- Periode: 1 november – 31 januari
- Habitat foerageergebieden: vooral graslanden, soms op akkerland (oogstresten)
- Habitat slaapplekken: slapen meestal in de foerageergebieden

Kolgans

- Aantallen: 20.000 – 35.000 exemplaren
- Periode: 1 november – 15 maart
- Habitat foerageergebieden: vooral graslanden, soms op akkerland (oogstresten)
- Habitat slaapplekken: vooral graslanden, soms ook waterplassen (o.a. Zwin)

Grauwe Gans

- Aantallen: 4.000 – 6.500 exemplaren
- Periode: 1 september – 30 maart
- Habitat foerageergebieden: vooral graslanden en akkerland (wintertarwe, oogstresten)
- Habitat slaapplekken: waterpartijen

Smient

- Aantallen: 15.000 – 20.000 exemplaren (tot 50.000 in strenge winters)
- Periode: 1 oktober – 31 maart
- Habitat foerageergebieden: (vochtige) graslanden
- Habitat rustgebieden: grotere waterplassen, kanalen, brede sloten, natte graslanden

Havengebied Zeebrugge

De aantrekkingskracht van het havengebied van Zeebrugge voor watervogels komt vooral door de combinatie van rust, grote waterpartijen en zeer natte polders en opgespoten terreinen. Veel geschikte terreinen verdwijnen echter na verloop van tijd door de verdere havenontwikkeling.

Het afgebakende vogelrijk gebied is 1406 ha groot en beperkt zich tot de Achterhaven. In de Voorhaven zijn de belangrijkste terreinen voor watervogels inmiddels verdwenen door de bouw van containerkaaien.

Het havengebied van Zeebrugge was en is nog steeds van internationaal belang voor Grauwe Ganzen, Smient, Krakeend, Pijlstaart en Slobeend. Ook verschillende steltlopersoorten komen er elke winter in zeer grote aantallen voor.

Grauwe Gans

- Aantallen: 3.000 – 5.000 exemplaren

- Periode: 1 september – eind februari
- Habitat foerageergebieden: graslanden, akkers, opgespoten terreinen, rietvegetaties
- Habitat rustgebieden/slaapplaatsen: open water (dokken, plassen)

Smient

- Aantallen: 5.000 – 9.000 exemplaren (> 20.000 in strenge winters)
- Periode: 1 oktober – 31 maart
- Habitat foerageergebieden: natte graslanden en opgespoten terreinen
- Habitat rustgebieden: open water (dokken, plassen)

Krakeend

- Aantallen: 100 – 400 exemplaren
- Periode: 1 oktober – 31 maart
- Habitat foerageergebieden: ondiepe waterplassen, natte graslanden en opgespoten terreinen
- Habitat rustgebieden: open water (dokken, plassen)

Pijlstaart

- Aantallen: 150 – 600 exemplaren
- Periode: 1 september – 31 maart
- Habitat foerageergebieden: natte graslanden en opgespoten terreinen
- Habitat rustgebieden: open water (dokken, plassen)

Slobeend

- Aantallen: 200 – 400 exemplaren
- Periode: 1 september – 15 april
- Habitat foerageergebieden: open water (dokken, plassen)
- Habitat rustgebieden: open water (dokken, plassen)

Zwin

Het Zwin is een van de bekendste watervogelgebieden in Vlaanderen maar het heeft veel aan belang ingeboet als gevolg van de verzanding van het gebied. In het recente verleden was het gebied van internationaal belang voor Lepelaar en Grauwe Gans. Het gebied fungeert ook als een belangrijke slaapplaats voor o.a. Kolganzen en Wulpen.

Het vogelryke gebied omvat 503 ha en is volledig beschermd als Vlaams natuureservaat.

Lepelaar

- Aantallen: 10 – 40 exemplaren
- Periode: 1 augustus – 30 september
- Habitat foerageergebieden: schorren en slikken, ondiep water
- Habitat rustgebieden: schorren en slikken

Grauwe Gans

- Aantallen: 1.000 – 2.500 exemplaren
- Periode: 1 september – 15 maart
- Habitat foerageergebieden: schorren en graslanden
- Habitat slaapplaatsen: grote waterplassen

Krekengebied

De polders en kreken in het noorden van Oost-Vlaanderen vormen een internationaal belangrijk overwinteringsgebied voor ganzen (vnl. Kolgans) en Kleine Zwanen. Ze foerageren op de (weinige) graslanden en op akkers (vaak op oogstresten). De kreken zijn voor deze soorten van minder belang, maar fungeren soms als slaap- en drinkplaats.

Het afgebakende vogelrijke gebied is 501 ha groot en bestaat bijna uitsluitend uit de kreekgebieden. Dat betekent dat er geen rust- en foerageerzones zijn voor ganzen en zwanen die pleisteren in het agrarische gebied rondom de krekken.

Er is een grote en frequente uitwisseling van zwanen en ganzen tussen Nederlandse en Vlaamse pleisterplaatsen.

Kleine Zwaan

- Aantallen: 150 – 600 exemplaren
- Periode: 15 november – 28 februari
- Habitat foerageergebieden: voornamelijk akkers met oogstresten, in mindere mate graslanden
- Habitat rustgebieden: slapen op open water zoals de grotere krekken of spaarbekkens

Kolgans

- Aantallen: 5.000 – 11.000 exemplaren
- Periode: 1 november – 15 maart
- Habitat foerageergebieden: voornamelijk akkers met oogstresten, in tweede helft van de winter meer op graslanden
- Habitat slaapplaatsen: meestal grote waterplassen zoals krekken en spaarbekkens

Rietgans

- Aantallen: 500 – 5.000 exemplaren
- Periode: 1 november – 15 maart
- Habitat foerageergebieden: voornamelijk akkers met oogstresten, relatief zelden op graslanden
- Habitat rustgebieden: meestal grote waterplassen zoals krekken en spaarbekkens

Bourgoyen-Ossemeersen

Het natuurreserveaat Bourgoyen-Ossemeersen in Drongen (327 ha) is dankzij een waterpeilverhoging uitgegroeid tot een belangrijk overwinteringsgebied voor watervogels. Het gebied bestaat voornamelijk uit overstroomde graslanden maar recent werd in het kader van een natuurinrichtingsproject ook een grote plas aangelegd.

Het gebied is van internationaal belang voor slobbeend maar ook andere soorten kunnen de Bourgoyen-Ossemeersen tot één van de belangrijkste pleisterplaatsen in Vlaanderen worden gerekend (Smient, Wintertaling, Pijlstaart, Kempshaan ...).

Slobbeend

- Aantallen: 400 – 800 exemplaren
- Periode: 1 oktober – 15 april
- Habitat foerageergebieden: overstroomde graslanden, open water
- Habitat rustgebieden: overstroomde graslanden, open water

Zeeschelde

De Zeeschelde tussen Gent en de Belgisch-Nederlandse grens nabij Zandvliet (inclusief Rupel en Durme) is één van de belangrijkste overwinteringsgebieden in Vlaanderen. Het vogelrijke gebied bestaat voornamelijk uit schorren en slikken, en is in totaal 4.192 ha groot.

Er kunnen in de winter tot meer dan 50.000 watervogels voorkomen, vooral in de periode september-februari. Internationaal belangrijke soorten zijn Grauwe Gans, Kraakeend, Wintertaling, Pijlstaart en Tafeleend. Voor andere soorten is het gebied een van de belangrijkste pleisterplaatsen in Vlaanderen, zoals Bergeend en Wilde Eend die ook al in de zomermaanden talrijk aanwezig kunnen zijn.

De activiteit van de vogels volgt in belangrijke mate het ritme van de getijden: foerageren bij laag water, rusten bij hoog tij.

Grauwe Gans

- Aantallen: 2.000 – 5.000 exemplaren
- Periode: 1 september – 31 maart
- Habitat foerageergebieden: brakwaterschorren
- Habitat rustgebieden: open water, slikken

Krakeend

- Aantallen: 1000 – 4.500 exemplaren
- Periode: 1 september – 31 maart
- Habitat foerageergebieden: slikken, oevervegetaties
- Habitat rustgebieden: rivieroevers, schorren, binnendijkse gebieden

Wintertaling

- Aantallen: 6.000 – 30.000 exemplaren
- Periode: 1 september – 31 maart
- Habitat foerageergebieden: slikken en schorren
- Habitat rustgebieden: rivieroevers, schorren, binnendijkse gebieden

Pijlstaart

- Aantallen: 100 – 1.200 exemplaren
- Periode: 1 september – 31 maart
- Habitat foerageergebieden: slikken en schorren
- Habitat rustgebieden: rivieroevers, schorren, binnendijkse gebieden

Tafeleend

- Aantallen: 100 – 15.000 exemplaren
- Periode: 1 oktober – 31 maart
- Habitat foerageergebieden: open water, slikken
- Habitat rustgebieden: open water, binnendijkse gebieden

Er is een uitwisseling van watervogels tussen de Zeeschelde en binnendijkse gebieden in de omgeving van de stroom. Enkele van die gebieden zijn ook aangeduid als vogelrijk gebied, o.a. de Kalkense Meersen en het Molsbroek. In de Kalkense Meersen komen tevens belangrijke aantallen Smienten voor terwijl Molsbroek en Donkmeer van Overmere regelmatig internationaal belangrijke concentraties van Slobeend laten optekenen.

Rivierengebied Mechelen-Willebroek

Dit gebied is van internationaal belang voor Krakeend, Pijlstaart en occasioneel ook Slobeend. Naast de rivieren de Rupel, de Dijle en de Nete zijn ook een aantal binnendijkse gebieden van belang, onder meer als toevluchtsoord bij hoog water in het Schelde-estuarium. Drie clusters zijn aangeduid als vogelrijk gebied: het Broek De Naeyer + de Bocht en omgeving (247 ha), de zandputten van Walem en omgeving (308 ha), en het Mechels Broek (457 ha).

Krakeend

- Aantallen: 500 – 1.200 exemplaren
- Periode: 1 september – 31 maart
- Habitat foerageergebieden: slikken en schorren, waterplassen
- Habitat rustgebieden: waterplassen

Pijlstaart

- Aantallen: 500 – 1.000 exemplaren
- Periode: 1 september – 31 maart
- Habitat foerageergebieden: slikken en schorren, ondiepe waterplassen
- Habitat rustgebieden: waterplassen

Slobeend

- Aantallen: 200 – 500 exemplaren
- Periode: 1 oktober – 31 maart
- Habitat foerageergebieden: open water
- Habitat rustgebieden: waterplassen

Netevallei Lier-Duffel

De meeste watervogels zitten er geconcentreerd op de grote waterspaarbekkens. Er is wel een zekere uitwisseling met de Nete, die vooral als foerageergebied fungeert. Het afgebakende vogelrijke gebied beslaat 1.094 ha.

Krakeend

- Aantallen: 500 – 2.000 exemplaren
- Periode: 1 september – 31 maart
- Habitat foerageergebieden: slikken en schorren, waterplassen
- Habitat rustgebieden: waterplassen

Tafeleend

- Aantallen: 2000 – 4.000 exemplaren
- Periode: 1 september – 31 maart
- Habitat foerageergebieden: slikken en schorren, waterplassen
- Habitat rustgebieden: waterplassen

Polder- en havengebied Antwerpen-Linkeroever

Het havengebied en de polders op de Linkerscheldeoever ten noorden van Antwerpen hebben een groot internationaal belang voor ganzen en eenden. Het is vooral de combinatie van grote (soms tijdelijke) waterpartijen, restanten van natte poldergraslanden, akkers, en slikken en schorren langs de Schelde die de aantrekkingskracht op vogels verklaren. Het gebied is integraal afgebakend als vogelrijk gebied en is 8.180 ha groot.

Grauwe Gans

- Aantallen: 5.500 – 12.000 exemplaren
- Periode: 1 september – 31 maart
- Habitat foerageergebieden: slikken en schorren, akkers, graslanden
- Habitat rustgebieden: slikken en schorren, waterplassen

Kolgans

- Aantallen: 2.000 – > 10.000 exemplaren
- Periode: 1 oktober – 31 maart
- Habitat foerageergebieden: graslanden, akkers (met oogstresten)
- Habitat rustgebieden: waterplassen

Smient

- Aantallen: 6.000 – 15.000 exemplaren
- Periode: 1 oktober – 31 maart
- Habitat foerageergebieden: (natte) graslanden, schorren
- Habitat rustgebieden: waterplassen, dokken, natte graslanden

Krakeend

- Aantallen: 300 – 1.000 exemplaren
- Periode: 1 september – 31 maart
- Habitat foerageergebieden: open water
- Habitat rustgebieden: waterplassen

Slobeend

- Aantallen: 500 – 1.800 exemplaren
- Periode: 1 september – 15 april

- Habitat foerageergebieden: waterplassen, natte graslanden met plassen en sloten
- Habitat rustgebieden: waterplassen

De Kuifeend

Het natuurreserveaat De Kuifeend is het belangrijkste watervogelgebied op Antwerpen-Rechteroever met internationaal belangrijke concentraties van Krakeend en Slobeend. Aangezien het gebied ook fungeert als ruiplaats voor die soorten, zijn meestal al in de zomer en nazomer grote aantallen watervogels aanwezig. Ook de omgeving van het gebied met o.a. het Verlegd Schijn en de Ekerse Put herbergt belangrijke watervogelhabitats (moeras, open water, graslanden ...). Het afgebakende vogelrijke gebied is 674 ha groot.

Krakeend

- Aantallen: 700 – 1.200 exemplaren
- Periode: 1 augustus – 31 maart
- Habitat foerageergebieden: ondiepe waterplassen en waterlopen, moerassen
- Habitat rustgebieden: waterplassen

Slobeend

- Aantallen: 200 – 500 exemplaren
- Periode: 1 augustus – 15 april
- Habitat foerageergebieden: waterplassen, natte graslanden met plassen en sloten
- Habitat rustgebieden: waterplassen

Schulensbroek en omgeving

Het Schulensbroek kan in de winter tot enkele duizenden watervogels herbergen en is daarmee een van de belangrijkste pleisterplaatsen in Limburg. Van Krakeend worden af en toe internationaal belangrijke aantallen vastgesteld.

Het gebied bestaat uit het Schulensmeer en het aanpalende Schulensbroek. Dat laatste trekt vooral bij winterse overstromingen grote aantallen watervogels aan. Het vogelrijke gebied is 704 ha groot.

Krakeend

- Aantallen: 200 – 700 exemplaren
- Periode: 1 oktober – 31 maart
- Habitat foerageergebieden: open water, moerassen
- Habitat rustgebieden: open water, vijvers

Vijvergebied Midden-Limburg (inclusief De Maten)

Het grootste vijvergebied van Vlaanderen herbergt in de winter tot meer dan 10.000 watervogels. Het afgebakende vogelrijke gebied bestaat uit twee clusters: het eigenlijke vijvergebied (2075 ha) en De Maten (617 ha).

Typisch voor dit soort vegetatierijke vijversystemen is de vroege opbouw van watervogelconcentraties, vaak al in de nazomer (juli, augustus) (deels ruiconcentraties).

Krakeend

- Aantallen: 500 – 900 exemplaren
- Periode: 1 september – 31 maart
- Habitat foerageergebieden: open water, moerassen
- Habitat rustgebieden: open water, vijvers

Slobeend

- Aantallen: 300 – 450 exemplaren
- Periode: 1 september – 15 april
- Habitat foerageergebieden: open water, vijvers
- Habitat rustgebieden: waterplassen

Noordelijke Maasvallei

De Grensmaasvallei is een grensoverschrijdend waterrijk gebied in België en Nederland. De combinatie van een brede rivier, uiterwaarden en grote (grind)plassen maakt van dit gebied een uitstekende pleisterplaats voor watervogels. Onlangs werden zowel Kolgans als Krakeend in internationaal belangrijke aantallen aangetroffen. In strenge winters is dat ook het geval voor Tafeleenden.

Maar een beperkt deel van de Maasvallei (het noordelijke stuk) werd in 2003 aangeduid als vogelrijk gebied. Dat impliceert dat een aantal belangrijke pleisterplaatsen van o.a. wilde ganzen buiten de afbakening vallen.

Kolgans

- Aantallen: 4.000 – 10.000 exemplaren
- Periode: 1 november – 31 maart
- Habitat foerageergebieden: graslanden (in mindere mate akkers)
- Habitat rustgebieden: open water, grindplassen

Krakeend

- Aantallen: 400 – 800 exemplaren
- Periode: 1 september – 31 maart
- Habitat foerageergebieden: open water, moerassen
- Habitat rustgebieden: open water, grindplassen

Tafeleend

- Aantallen: 600 – 4.000 exemplaren
- Periode: 1 september – 15 april
- Habitat foerageergebieden: open water, vijvers
- Habitat rustgebieden: waterplassen

Gezien om gevoegd te worden bij het ministerieel besluit van _____ tot vaststelling van de handleiding en van de formulieren, vermeld in artikel 6, § 2, van het besluit van de Vlaamse Regering van 30 mei 2008 houdende vaststelling van de voorwaarden waaronder de jacht kan worden uitgeoefend.

De Vlaamse minister van Openbare Werken, Energie, Leefmilieu en Natuur,

Hilde CREVITS